

**Аналіз регуляторного впливу
проекту постанови Правління Національного банку України “Про
затвердження Положення про обов’язкові критерії і нормативи
достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості,
якості активів та ризиковості операцій страховика”**

I. Визначення та аналіз проблеми, яку пропонується розв’язати шляхом державного регулювання

На сьогодні обов’язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика регулюються Положенням про обов’язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика, затвердженим розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07 червня 2018 року № 850, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 06 липня 2018 року за № 782/32234 (зі змінами) (далі – Положення № 850).

За результатами аналізу звітності страховиків за 6 місяців 2020 року та з метою відстеження виконання вимог Положення № 850 було виявлено, що в 42 страхових компаній, що становить 20% від загальної кількості страховиків станом на 30 червня 2020 року, до складу прийнятних активів були включені окремі об’єкти нерухомого майна, що мають ознаки завищеної вартості (земельних ділянок тощо), у тому числі за результатами здійснення дооцінки/переоцінки вже набутого майна. Вартість об’єктів нерухомості, що мають ознаки завищеної, становить 1 062,4 млн грн станом на 30 червня 2020 року. Сукупний дефіцит прийнятних активів цих 42 страховиків після вирахування завищеної вартості нерухомості із загального обсягу їх прийнятних активів становив 900 млн грн. За результатами аналізу звітності страховиків за 9 місяців 2020 року сукупна частка нерухомого майна в структурі прийнятних активів страховиків залишилася незмінною порівняно з даними звітності за 6 місяців 2020 року та становила 10%. Тому виникає необхідність знизити ризики можливості маніпуляцій з визначенням об’єктів нерухомого майна як прийнятних активів.

Окрім того, оскільки страхові компанії, що здійснюють інше страхування, ніж страхування життя, у переважній більшості укладають короткострокові договори страхування (до одного року дії включно), такий низьколіквідний актив як нерухоме майно може використовуватись страховиком в обмеженому обсязі та з переліку дозволених категорій нерухомого майна з метою інвестування коштів страхових резервів.

Окремою проблемою, що потребує вирішення, є можливість використання страховиками для інвестування коштів страхових резервів та виконання нормативів достатності капіталу, платоспроможності, ризиковості операцій акції та облігації підприємств українських емітентів, іпотечні

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 3122842E6867E65404000000E910000024290000

Дійсний до: 17.07.2021 11:39:41

Національний банк України

B/33-0006/94002

від 22.12.2020 15:12

облігації та інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, від 10% страхових резервів у кожен окремий вказаний вид активу і до 60% сумарно за переліком таких активів. Зважаючи на теперішній період рецесії, викликаний у тому числі пандемією вірусу COVID-19 та невизначеністю щодо його тривалості, рівень ризиковості інвестицій коштів страхових резервів у такі активи підвищується, що відповідно негативно впливає на можливість виконання страховиками взятих на себе страхових зобов'язань.

Отже, підготовка проекту постанови зумовлена необхідністю вдосконалення якості активів страховиків, які можуть братись до виконання визначених проектом постанови нормативів та критеріїв, підвищення вимог до диверсифікації активів, ліквідності та платоспроможності страховиків.

Відповідно до Закону України від 12 вересня 2019 року № 79-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг” (далі – Закон № 79) Національний банк України (далі – Національний банк) з 01 липня 2020 року отримав повноваження щодо здійснення у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг.

У пункті 4 частини першої статті 28 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” (зі змінами) (далі – Закон про фінансові послуги) визначено, що Національний банк у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг установлює обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, додержання правил надання фінансових послуг та інші показники і вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами.

Відповідно до пункту 14 розділу II Закону № 79 Національний банк має забезпечити прийняття актів, необхідних для реалізації цього закону.

Зазначені проблеми не можуть бути вирішені за допомогою ринкових механізмів, оскільки вони стосуються реалізації повноважень Національного банку, визначених Законом про фінансові послуги. Також проблема не може бути розв'язана за допомогою чинних регуляторних актів, оскільки такі акти не є актуальними та потребують перегляду, ураховуючи положення Закону № 79.

Суб'єктами, на яких поширюється дія регуляторного акта, є страховики, клієнти та споживачі страховиків, держава, інші учасники ринку страхування.

II. Визначення цілей державного регулювання

Цілями державного регулювання, що безпосередньо пов'язані з розв'язанням зазначених проблем, є забезпечення стабільності діяльності страховиків, можливості виконання страховиками своїх зобов'язань та захисту прав споживачів послуг у сфері страхування.

Проект постанови розроблено з метою забезпечення належного рівня платоспроможності та ліквідності страховиків, зниження рівня ризиковості операцій, підвищення якості активів, фінансової стабільності страховиків.

III. Визначення та оцінка всіх прийнятних альтернативних способів досягнення встановлених цілей з аргументацією переваг обраного способу

Альтернативним способом досягнення зазначених цілей може бути залишення наявного стану законодавства, що регулює питання якості активів страховика, вимог до платоспроможності та ліквідності.

Перевагами такого способу досягнення встановлених цілей є застосування страховиками чинних вимог Положення № 850, до яких страховики адаптували свою діяльність, та напрацювання досвіду Національним банком щодо регулювання питань якості активів, показників платоспроможності страховиків, ризиковості їх операцій. Однак, у такому разі недосконалість законодавства в цій сфері та наявний дефіцит коштів у страховиків для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу, нормативу ризиковості операцій поглиблюватимуть проблему з платоспроможністю та ліквідністю страховиків, сприятимуть укладенню договорів страхування з неплатоспроможними страховиками, збільшуватимуть витрати Національного банку на нагляд, інспектування та розгляд скарг споживачів послуг у сфері страхування.

Іншим способом досягнення встановлених цілей є прийняття запропонованого проекту постанови, перевагами якого є якнайшвидше врегулювання норм, що зменшать імовірність погіршення фінансового стану та рівня платоспроможності страховика, зменшать кількість випадків порушень прав споживачів послуг у сфері страхування, сприятимуть зростанню рівня довіри громадян до страховиків та їхніх послуг, а також зацікавленості інвесторів до інвестицій у надійні та платоспроможні страхові компанії. Недоліками такого способу є можлива необхідність додаткових витрат страховиків, пов'язана з необхідністю докапіталізації та приведення своїх активів, якими представлені страхові резерви, у відповідність до вимог Положення № 850.

Тому Національний банк обрав варіант прийняття запропонованого проекту регуляторного акта як найкращий спосіб досягнення зазначених цілей з наданням перехідного періоду для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до вимог для зменшення негативних наслідків від прийняття регуляторного акта.

IV. Опис механізмів і заходів, які забезпечують розв'язання визначеної проблеми шляхом прийняття запропонованого регуляторного акта

Проектом постанови встановлюються перелік активів, вимог та обмежень до таких активів, перелік активів, які можуть включатися до суми

прийнятних активів для виконання кожного окремого нормативу, та порядок визначення таких нормативів, зокрема пропонується вдосконалення норм, що забезпечать розв'язання визначених проблем державного регулювання, а саме:

визначення термінів непростроченої дебіторської заборгованості, прав вимоги до перестраховиків, договору вхідного та договору вихідного перестраховування;

встановлення порядку включення до суми прийнятних активів об'єктів нерухомого майна в разі їх набуття та/або здійснення їх дооцінки/переоцінки;

виключення з переліку прийнятних активів земельних ділянок зі встановленням перехідного періоду для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до вимог проекту постанови;

віднесення цінних паперів до прийнятних активів, лише якщо право власності на них було зареєстровано відповідно до законодавства;

встановлення загального обмеження на використання акцій та облігацій підприємств українських емітентів, іпотечних облігацій та інвестицій в економіку України за напрямками інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 року № 1211 (зі змінами), як прийнятних активів для виконання нормативів достатності капіталу, платоспроможності та ризиковості операцій зі встановленням перехідного періоду для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до вимог проекту постанови.

Ступінь ефективності цього регуляторного акта оцінюватиметься за результатами аналізу збільшення розміру та якості активів страховиків, визначених статтею 31 Закону України "Про страхування", та зменшення дефіциту коштів у страховиків для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу, нормативу ризиковості операцій.

V. Обґрунтування можливості досягнення цілей у разі прийняття запропонованого регуляторного акта

Вимоги регуляторного акта обов'язкові для виконання усіма страховиками. Ризик як негативного, так і позитивного впливу зовнішніх факторів на дію цього регуляторного акта потенційно зумовлюється головним чином змінами в законодавчих актах України, що може призвести до необхідності внесення змін до цього регуляторного акта.

Впровадження вимог такого регуляторного акта не потребує додаткових витрат Національного банку, оскільки здійснюється в межах його повноважень.

Для страховиків можлива необхідність додаткових витрат, пов'язана з приведенням своєї діяльності в частині докапіталізації у відповідність до вимог регуляторного акта.

Здійснення державного контролю та нагляду за додержанням вимог акта відбуватиметься в рамках здійснення Національним банком наглядової діяльності на страховому ринку.

VI. Визначення очікуваних результатів прийняття запропонованого регуляторного акта

Основними позитивними результатами прийняття проекту постанови є:

- 1) зменшення кількості звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку щодо порушення страховиками строків здійснення страхової виплати/страхового відшкодування в загальній кількості звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку;
- 2) збільшення активів за балансом страховиків та активів страховиків, що визначені статтею 31 Закону України “Про страхування”;
- 3) зменшення кількості страховиків, які порушили вимоги та/або до яких застосовано заходи впливу за невиконання дотримання обов’язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, та долі таких страховиків у загальній кількості страховиків;
- 4) зниження або відсутність дефіциту коштів у страховиків для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу та нормативу ризиковості операцій.

Відповідно негативними наслідками буде встановлення динаміки змін зазначених показників у протилежний бік.

Прийняття регуляторного акта дасть змогу запобігти порушенню прав споживачів фінансових послуг за договорами страхування. Також позитивними результатами прийняття акта буде зменшення кількості порушень прав споживачів та додатковий захист прав споживачів щодо виконання зобов’язань страховиками.

VII. Визначення показників результативності регуляторного акта

Показниками результативності регуляторного акта є:

- 1) кількість суб’єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта.

Регуляторний акт поширюватиметься на страховиків, загальна кількість яких станом на 30 вересня 2020 року становила 215;

- 2) розмір коштів і час, що витратимуться суб’єктами господарювання та/або фізичними особами, пов’язаними з виконанням вимог акта.

Можливі витрати суб’єктів господарювання (страховиків) будуть пов’язані з необхідністю докапіталізації страховиків, у зв’язку з переведенням деяких категорій активів страховиків, що є прийнятними, у неприйнятні активи відповідно до вимог регуляторного акта. Для приведення страховиками діяльності до вимог регуляторного акта запропоновано встановити перехідний період.

Витрати коштів та часу фізичних осіб не передбачається;

- 3) частка звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку щодо порушення страховиками строків здійснення

страхової виплати/страхового відшкодування в загальній кількості звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку.

За III квартал 2020 року надійшло 295 звернень, що становить 34,5% від загальної кількості звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку;

4) кількість страховиків, які порушили вимоги до платоспроможності або обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, та доля таких страховиків від загальної кількості страховиків.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2020 року встановлено недотримання вищезазначених вимог 52 страховиками, що становить 24,2% усіх страховиків;

5) кількість застосованих заходів впливу щодо порушень обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика.

Відповідна постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг" ще не набрала чинності станом на дату складення цього аналізу, тому статистичних даних застосованих заходів впливу наразі немає. Аналіз цього показника здійснюватиметься під час здійснення відстеження результативності регуляторного акта;

б) активи за балансом страховиків (у млн грн).

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2020 року активи за балансом страховиків становили 61 626,3 млн грн;

7) активи страховиків, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування".

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2020 року активи страховиків, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування", становили 48 085,4 млн грн;

8) сформовані страхові резерви.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2020 року активи страховиків, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування", становили 29 614,8 млн грн;

9) дефіцит коштів (у млн грн) у страховиків для виконання нормативу платоспроможності та достатності капіталу.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2020 року дефіцит коштів для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу становив 2 770,1 млн грн;

10) дефіцит коштів (у млн грн) у страховиків для виконання нормативу ризиковості операцій.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2020 року дефіцит коштів для виконання нормативу ризиковості операцій становив 607,6 млн грн.

VIII. Визначення заходів, за допомогою яких відстежуватиметься результативність регуляторного акта в разі його прийняття

За дотриманням вимог регуляторного акта здійснюватиметься контроль як складова частина державного регулювання та нагляду за страховою діяльністю.

Відстеження результативності регуляторного акта буде проводитися з використанням статистичного методу. Цільові групи осіб для опитування чи наукові установи не залучатимуться для проведення відстеження.

Базове відстеження результативності регуляторного акта буде здійснено після набрання чинності цим актом, але не пізніше дня, з якого починається проведення повторного відстеження результативності цього акта.

Повторне відстеження буде проведене через рік після набрання чинності регуляторним актом.

Періодичне відстеження результативності – кожних три роки після повторного відстеження.

Інформування суб'єктів господарювання щодо основних положень регуляторного акта здійснюватиметься шляхом його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

Голова

Кирило ШЕВЧЕНКО